

יֵרֵא יוֹאֵל יִלְדִים

לע"י יואל בן ברוך. פרשת מטות מסעי תשפ"ו.

הבאר של ר' זלמן קניידלשטוקר

"יפה! ובמדון קבלו אותו, האכילו אותו, נתנו לו מחסה. שנים רבות. אחר כך, כשנצטוו משה רבנו להלחם במדון, היה מקום לחשוב שהוא עצמו יעמד בראש המלחמה. אבל חז"ל בילקוט שמעוני אומרים: 'וישלח אותם משה'. הקדוש ברוך הוא אמר למשה – נקום בעצמך, והוא שולח אחרים? אלא, על ידי שנתגדל במדון אמר: אינו בדיון שאני מצר למי שעשו לי טובה. המושל אומר: באר ששיתית ממנה מים – אל תזרק בה אבן."

הילדים שתקו. [גם פינחס'ל, שבדרך כלל לא שותק אפילו בשנתו...]

"אבל רבי, שאל יוסי, 'בסוף הרי נלחמו במדון!'"

"ודאי. כשהתורה מצוה – עושים. אבל משה רבנו הקפיד שלא הוא עצמו יבצע את הפגיעה. מפני הכרת הטוב. וזו מדרגה עצומה: אפילו אם ממילה תבוא הרעה, האדם שקבל טובה צריך להזהר שלא יהיה הוא הגורם לה!"

הוא עצר.

נו, ומה עם הבאר?"

אף אחד לא ענה. כי כלם כבר הבינו.

למחרת בבקר הגיע הטרקטור. נהגו היה אדם בשם עבדאללה אל-חפיר.

"צאבא אלחיר", אמר. בקר טוב.

גוסטב הצביע.

"שם. להרוס."

עבדאללה התקרב לבאר.

פתאום הופיע ר' זלמן.

"סליחה, יא חביבי, אפשר לשאל שאלה?"

"בטח בטח!"

"אם אדם שתה מבאר שנים רבות – מותר לו להרוס אותה?"

עבדאללה משך בכתפיו. "אצלנו אומרים: מי שאוכל בבית חברו – לא שובר לו את הצלחת."

גוסטב התרגז.

"מספיק עם פתגמים! להרוס!"

ר' זלמן לא ענה. רק הביט בעיניים. כן, בעיניים! כי בדיוק באותו בקר הופיעו מעל ההרים ענני קומולונימבוס עצומים, הם הזכירו לו בניה והדבר הסיר את מחשבתו מהענין של ההריסה. [ענני קומולונימבוס הם ענני סערה ענקיים שמתפרשים לגבה רב והם אלו שגורמים למטרי ברכה חזקים, ברקים, רעמים ולפעמים גם ברד. קוראים יקרים: בפעם הבאה שתראו ענני סערה – הסתכלו כיצד הם נבנים. תחלה ענן קטן. אחר כך עוד אחד. לפתע הם מתאחדים למגדל ענקי, כאלו בשמים נבנה בנין שלם של עננים, קומה על גבי קומה. מי מחזיק אותם באויר? התשובה פשוטה: רבונם של עולם.]

עבדאללה הניע את הטרקטור. ואז –

בררררר...

שקט.

עוד נסיון.

בררר...

שום דבר.

"מה קרה?" שאל גוסטב.

עבדאללה גייד בראשו.

אם הייתם לומדים איתי בחידר "תפארת אהרן", הייתם ודאי מכירים את ר' זלמן קניידלשטוקר. ואם אינכם מכירים – הפסדתם!

הפסדתם מפני שמעולם לא פגשתם אדם המסוגל להמציא פנטזי חדש בכל עשרים דקות.

למשל: הוא המציא את ה"שעון-מעורר-דרבנן". איך זה עבד? פשוט מאד. הוא קשר חוט לשעון, החוט היה קשור לכפית, הכפית הייתה תלויה מעל כוס מים, וכאשר הגיע זמן הקימה – הכפית נפלה לכוס.

"זה מעורר בעדינות", הסביר.

"ומה אם לא שומעים?"

"אז הכנתי דגם מהודר עם סיר טשולנט קטן..."

גרנו בעירה קטנה בגליל, וליד ביתו של ר' זלמן עמדה באר עתיקה. באר עם אבנים ורקוקות, טחב עקשן וריח של אדמה רטבה, כמו שגם אנו מריחים אחרי הגשם.

הבאר הייתה ישנה מאד. זקני העירה ספרו שבאשר הוקמה השכונה, לפני כשבעים שנה, חפר אותה יהודי פשוט בשם ר' שמריהו פישפילער. האיש עבד ימים וילות, חפר בידים, הזיע, התפלה, ובסוף מצא מים.

"מים!" צעק אז.

ומאז, כל אנשי השכונה שתו מן הבאר.

כבר היו ברזים, משאבות וצינורות. אבל כלם שמרו על הבאר מתוך כבוד. חוץ מאדם אחד: אדון גוסטב פומפרינקל.

גוסטב היה יושב ראש ועד השכונה. איש גבה, עם שפם שנואה כאלו נפרד מהפנים שלו. הוא אהב סדר, סדר מחלט.

אם ילד החנה אופנים עקום בשלושה סנטימטרים – גוסטב היה מודד. אם חתול עבר שלא במעבר חציה – גוסטב היה רושם הערה...

יום אחד כנס גוסטב אסיפה.

"אידו!" הכריז בקול שנשמע כמו ערבוב של גרמנית, יידיש ומדחס אויר. "הבאר ישנה. מסכנת. מביאה יתושים. אנחנו סותמים אותה!"

דממה.

ר' זלמן כחכח.

"סותמים?"

יאל! מחר מגיע טרקטור."

הילדים נהלו.

"מה? את הבאר?"

"כן. נבנה שם חניה."

בעת, קוראים יקרים, שימו לב היטב לפרט הבא: על האבן המרופזת בבאר היה חקוק:

'נחפירה במסירות נפש ע"י ר' שמריהו פישפילער ז"ל, תרצ"ו.'

אותו ערב, לאחר ערבית, התישבו ילדי החידר סביב ר' זלמן.

"הרי הבאר ממילא לא משמשת!" טען מוישי.

"אז מה?" השיב ר' זלמן.

"אם יסגרו אותה – מה הבעיה?"

ר' זלמן ליטף את זקנו. "אומר לכם דבר ששמעתי מהרבי שלי, ולמעשה זה דברים של חז"ל שהיו מרגלא בפומיה."

הילדים השתתקו.

"משה רבנו ברח מפרעה. לאן ברח?"

"למדון!" צעקו כלם.

"מוזר. אֶתְמוֹל עָבַד."

גוֹסְטֵב זָעַם.

הַזָּעַם שֶׁלוֹ הִתְקַדֵּם בְּשָׁנֵי שָׁלְבִים: תְּחִלָּה הִשְׁפָּם רָעַד, אַחֵר כָּךְ כָּל בָּלוּ.

"נִסָּה שׁוּבוּ!" נִסְיוֹן שְׁלִישִׁי.

כְּלוּם.

"זֶה סִימָן מְשָׁמִים!" לַחֵשׁ מִיָּשָׁהוּ.

הַטְּרָקטוֹר נִגְרַר לְמוֹסָף. הַהִרְסָה בְּדַחְתָּהּ.

עָבְרוּ שָׁבוּעִים. גוֹסְטֵב לֹא וַיָּתֵר.

"בְּיוֹם חֲמִישִׁי הוֹרְסִים!"

הַפַּעַם הַחֲלִישִׁי הַיְלָדִים לַעֲשׂוֹת מִשָּׁהוּ. אֲבָל מָה?

כָּאֵן הַתְּחִיל דִּיּוֹן מִפְּלָפֶל.

"נַעֲשֶׂה הַפְּגָנָה."

"לֹא!"

"נִתְחַבֵּא בְּבָאָר."

"מִסְכָּן!!"

"נִכְתֵּב מִכְתָּב."

"מִשְׁעָמָם!"

לְבַסּוֹף הִצִּיעַ יַעֲנִקִי: "נִנְסָה לַחְקוֹר מִי חָפַר אֶת הַבָּאָר."

רַעְיוֹן נִפְלָא!

וְכָךְ הִתְחִילָה הַחֲקִירָה, הֵם עָבְרוּ בֵּין זִקְנֵי הַשְּׂכִינָה. שְׁאָלוּ. רָשְׁמוּ. שָׁתוּ

תֵּה עִם יוֹתֵר מְדֵי סוֹכֵר. וּבַסּוֹף הִגִּיעוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל ר' בְּרוּךְ הוֹלְלֶמְכֶר, בֶּן

תְּשַׁעִים וְשֶׁבַע.

"אַתֶּם מְחַפְּשִׁים אֶת שְׁמִרְיָהוּ?" צִחַק הִזְקֵן. "הוּא הִצִּיל אֶת כָּל

הַשְּׂכִינָה!"

"מָה פִּירוּשׁ?"

"נִשְׁהוּקָמָה הַשְּׂכִינָה לֹא הָיוּ מִים. אֲנִשִּׁים נָסְעוּ קִילּוֹמֶטְרִים עִם דְּלִיִּים.

יוֹם אֶחָד הִחְלִיט שְׁמִרְיָהוּ לַחֲפֹר בָּאָר. כָּלֵם לַעֲגוֹ לוֹ."

"לֹא תִמָּצֵא מִים, אֶמְרוּ."

"אֲבָל הוּא הִמְשִׁיךְ."

"וּלְבַסּוֹף מָצָא!"

הִזְקֵן עָצַם עֵינָיו.

"כָּלִי הַבָּאָר – חֲצִי מִהַשְּׂכִינָה לֹא הָיְתָה קִנְיָתָה."

הַיְלָדִים הִבִּיטוּ זֶה בָּזֶה.

"וְרָגַע... הוֹסִיף הִזְקֵן.

"מָה?"

"גוֹסְטֵב. אֲבִיו שֶׁל גוֹסְטֵב הָיָה בֵּין הַמְשַׁפּוֹחוֹת הָרָאוּשׁוֹנוֹת שֶׁשָּׁתוּ מִן

הַבָּאָר."

הִנֵּה הָעֵסֶק מִתְחִיל לְהִתְבַּשֵּׁל...

בְּאוֹתוֹ עָרַב רָצוּ הַיְלָדִים לְבֵיתוֹ שֶׁל גוֹסְטֵב.

הוּא פָּתַח.

"מָה?"

יוֹסִי שָׁלַף מִסְמָךְ וְשָׁן.

"מָצָאנוּ."

גוֹסְטֵב לָקַח. עֵינָיו הִתְרַחְבוּ.

זֶה הָיָה צִלוּם וְשָׁן. בְּתִמְנָה נִרְאָה אֲבִיו, יֶלֶד קָטָן, עוֹמֵד לִיד הַבָּאָר עִם

דְּלִי מִים.

מֵאַחֵר נִכְתַּב: "לְזָכַר הַיּוֹם שֶׁבּוּ ר' שְׁמִרְיָהוּ הִצִּיל אוֹתָנוּ מִמַּחְסוֹר בְּמִים."

גוֹסְטֵב שָׁתַק, רַק הִשְׁפָּם נָע מַעֵט.

כָּאֵן אֲנִי מוֹכֵרָח לְהוֹדוֹת: אֲנִי אוֹהֵב רָגָעִים כָּאלֵה. יֵשׁ לִי תַחֲבִיב לְרֹאוֹת

פִּיצָד מְבוֹגְרִים נִזְכָּרִים בִּימֵי קָדָם.

לְמַחֲרָת שׁוּב בִּנְסָה אֲסִיפָה. כָּלֵם צָפוּ לְמֵאֲבָק.

גוֹסְטֵב קָם, הִבִּיט בְּבָאָר, וְאָמַר:

"אֲנִי עֲדִין חוֹשֵׁב שֶׁהַבָּאָר מְסַכָּנָת."

הִקָּהֵל רָטוֹן.

"אֲבָל..."

כָּלֵם הִשְׁתַּתְקוּ.

"אֲבִי שָׁתָה מִמֶּנָּה. מִשְׁפָּחָתִי חָיָה בְּזִכְוִתָּהּ. וְלָכֵן – לֹא אֲנִי אֶהְרֹס

אוֹתָהּ."

ר' זֶלְמָן חִיָּךְ.

גוֹסְטֵב הִמְשִׁיךְ: "אִם מִבְּחִינָה בְּטִיחוּתִית יִהְיֶה צָרָךְ לִסְגֹר – מוֹמַחִים

יִחְלִיטוּ. אֲבָל אֲנִי עֲצָמִי לֹא אַעֲשֶׂה זֹאת."

הַשָּׂקֶט הָיָה עֲמוּק.

ר' זֶלְמָן קָם.

"יִישֹׁר כַּח!"

בְּסוֹפוֹ שֶׁל דְּבַר הַגִּיעַ מִהַנִּדָּס. הַתְּבַרֵּר שֶׁהַבָּאָר אֲכֹן אֵינָה בְּטִיחוּתִית

לְשִׁימוּשׁ. אֲבָל בַּמָּקוֹם לְהֹרֹס אוֹתָהּ, שִׁיפָּצוּ אֶת הָאָזוֹר. בְּנוּ גֵדֵר יִפָּה.

שֶׁלֹּט חֲדָשׁ.

וְהָאֲבֹן הָעֵתִיקָה?

זוֹכְרִים שְׁאִמְרָתִי לָכֵם לְזָכַר אוֹתָהּ?

וּבָכוּ, עַל הָאֲבֹן נִכְתַּב כְּעַת:

"בָּאָר זֶה נִחְפָּרָה בְּמַסִּירוֹת נֶפֶשׁ ע"י ר' שְׁמִרְיָהוּ פִישְׁפִּילֶעֶר ז"ל. גַּם לְאַחֵר

דוֹרוֹת – אֵין מְשִׁלִּיכִים אֲבֹן לְבָאָר שְׁשִׁתִּינוּ מִמֶּנָּה."

בְּעָרֵב חֲנוּכַּת הַמָּקוֹם מִחֲדָשׁ אָמַר ר' זֶלְמָן שְׁעוֹר קָצָר.

"יֵשׁ כָּאֵן חֲקִירָה לְמַדְנִית, חִיָּךְ.

"הֵאֵם הַכֶּרֶת הַטּוֹב הִיא חוֹבֶת גְּבֵרָא – חוֹבָה עַל הָאָדָם – אוֹ שְׁמָא נּוֹצְרֵת

כָּאֵן מְצִיאוֹת חֲדָשָׁה בְּחִפְץ עֲצָמוֹ?"

הַיְלָדִים חִיָּכוּ בְּבוֹשָׁה שֶׁל חֹסֶר הַבְנָה.

"אוֹמֵר לָכֵם כִּי: יִתְכַּן שְׁשִׁנִּיהֶם אִמָּת. מִצַּד אֶחָד הָאָדָם חִיָּב לְהִכִּיר טוֹבָה.

מִצַּד שֵׁנִי, הַחִפְץ שֶׁקִּבְּלָנוּ מִמֶּנּוּ טוֹבָה אֵינוֹ עוֹד חִפְץ סֶתֶם. הוּא נַעֲשֶׂה

עֲבוּרָנוּ 'בָּאָר שֶׁל חֶסֶד'.

הוּא עָצָר.

"וּמִשָּׁה רַבְּנוּ לְמַדְנוּ יְסוֹד נוֹרָא. גַּם כָּאֲשֶׁר יֵשׁ הֶכְרֵחַ לַפֻּעֵל, וְגַם כָּאֲשֶׁר

בְּסוֹף הַדְּבַר יַעֲשֶׂה – אֵל תִּהְיֶה אֹתָהּ הַגּוֹרֵם לַפְּגִיעָה בְּמִי שֶׁעֲשֶׂה עִמָּךְ

טוֹבָה."

ר' זֶלְמָן הִבִּיט בְּיֶלְדִים.

"וְאִם תִּשְׁאָלוּ אוֹתִי, זֶה אַחַת הַמִּידוֹת הַיְּפוֹת בְּיוֹתֵר שֶׁיְהוּדֵי יִכּוֹל

לִקְנוֹת."

וְאֲנִי, שְׁנִישְׁבֵּתִי שֵׁם, עֲדִין זוֹכֵר פִּיצָד הַרוּחַ נִשְׁבָּה מֵעַל הַבָּאָר.

נִשְׁבָּה... וְנִשְׁבָּה...

כָּאֵלוּ גַם הִיא עֲצָמָה לוֹחֶשֶׁת:

"בָּאָר שֶׁשִּׁתִּית מִמֶּנָּה מִים – אֵל תִּזְרַק בָּהּ אֲבֹן."